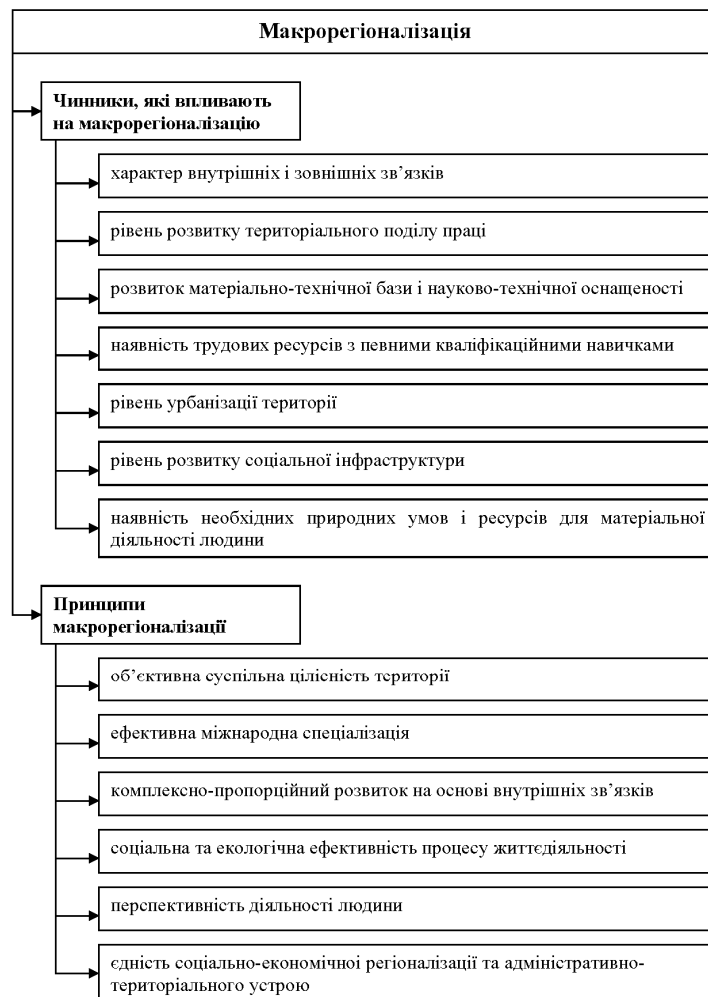

Тема 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ

Соціально-економічні макрорегіони України
(відповідно до класифікації, розробленої вченими Національної академії наук – М. Долішнім, М. Паламарчуком та О. Паламарчуком)

Макрорегіон	Центр макрорегіону	Області, що входять до складу макрорегіону
Центральний	Київ	Вінницька, Житомирська, Київська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська
Донецький	Донецьк	Донецька, Луганська
Західний	Львів	Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька
Придніпровський	Дніпропетровськ	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська
Причорноморський	Одеса	Миколаївська, Одеська, Херсонська, Автономна Республіка Крим
Харківський	Харків	Сумська, Полтавська, Харківська

План семінарського заняття

1. Сутність макрорегіоналізації.
2. Головні чинники та принципи регіоналізації.
3. Критерії процесу регіоналізації.
4. Характеристика Центрального регіону.
5. Характеристика Донецького регіону.
6. Характеристика Західного регіону.
7. Характеристика Придніпровського регіону.
8. Характеристика Причорноморського регіону.
9. Характеристика Харківського регіону.

Ключові поняття

Макрорегіоналізація – науково обгрунтоване виділення за певними ознаками територій країни або країн, що історично склалися або формуються в процесі розвитку продуктивних сил і об’єктивно відбивають територіальний поділ праці.

Соціально-економічна регіоналізація – процедура структуризації суспільної діяльності людини за її найважливішими ознаками і властивостями, які враховуються в принципах, критеріях і показниках.

Соціально-економічний регіон – частина території країни, яка характеризується певною спеціалізацією і комплексно-пропорційним розвитком людської діяльності.

Теми рефератів

1. Особливості територіальної організації виробництва в Донецькому районі.
2. Основи економічного районування.
3. Особливості територіальної організації господарства Причорноморського економічного району.
4. Особливості територіальної організації господарства Західного економічного регіону.
5. Теоретичні проблеми економічного районування України.

Тести для самоконтролю

1. Макрорегіоналізація країни здійснюється з урахуванням таких особливостей:

- а) політико-адміністративного устрою;
- б) природно-ресурсного потенціалу;
- в) рівня розвитку і структури господарства;
- г) всі відповіді вірні.

2. Частина території країни, яка характеризується певною спеціалізацією і комплексним пропорційним розвитком людської діяльності носить назву:

- а) макрорайонування;
- б) макрорегіоналізація;
- в) соціально-економічний регіон;
- г) регіоналізація.

3. Такий чинник регіоналізації як рівень освоєності території характеризує:

- а) рівень розвитку матеріально-технічної бази і науково-технічної оснащеності;
- б) рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- в) функціональні типи поселень;
- г) наявність необхідних природних умов і ресурсів для матеріальної діяльності людини.

4. Сучасну схему соціально-економічної макрорегіоналізації України розробила група вчених:

- а) наукового центру “Інститут аграрної економіки Української академії аграрних наук”;
- б) Національної академії наук України;
- в) Української академії аграрних наук;
- г) Інституту економіки Академії наук Української РСР.

5. Найбільша зайнятість населення в усіх сферах економічної діяльності спостерігається в:

- а) Причорноморському макрорегіоні;
- б) Донецькому макрорегіоні;
- в) Центральному макрорегіоні;
- г) Західному макрорегіоні.

6. Ефективна міжнародна спеціалізація, соціальна та екологічна ефективність, перспективність діяльності людини є:

- а) чинниками регіоналізації;
- б) принципами регіоналізації;
- в) критеріями процесу регіоналізації;
- г) показниками соціально-економічної регіоналізації.

7. Відновлення екологічної рівноваги, передусім території, що постраждала від аварії на Чорнобильській АЕС є проблемою:

- а) Причорноморського макрорегіону;
- б) Придніпровського макрорегіону;
- в) Центрального макрорегіону;
- г) Харківського макрорегіону.

8. Який з макрорегіонів України характеризується найбільш високим рівнем фондооснащеності та капіталомісткості виробництва, проте в ньому не розвинений аграрний сектор?

- а) Придніпровський;
- б) Донецький;
- в) Центральний;
- г) Західний.

9. Який з макрорегіонів України характеризується найкращим геополітичним положенням, що є сприятливим чинником входження

України до різноманітних європейських економічних та суспільно-політичних структур?

- а) Причорноморський;
- б) Донецький;
- в) Центральний;
- г) Західний.

10. Для якого з макрорегіонів України важливим є збалансування різних інфраструктурних ланок господарства курортних комплексів?

- а) Причорноморського;
- б) Придніпровського;
- в) Центрального;
- г) Західного.

Контрольні запитання

1. Яка основна мета поділу України на макрорегіони?
2. Охарактеризуйте систему показників соціально-економічної регіоналізації (індекс рівня спеціалізації, концентрації, комплексності та пропорційності діяльності людини).
3. Розкрийте проблеми, що є у розвитку господарського комплексу Донецького регіону.
4. Охарактеризуйте екологічну ситуацію Центрального регіону та її вплив на структуру і розвиток господарства в регіоні.
5. У чому полягають особливості розвитку Західного регіону?
6. Перелічіть умови та чинники, які зумовили високий рівень індустріалізації Придніпровського регіону.
7. Які основні відмінності та специфіка в розвитку господарського комплексу Причорноморського регіону?
8. Назвіть особливості територіальної та галузевої структури господарства Харківського регіону.
9. На основі вивченого матеріалу складіть таблицю, яка характеризує територіальний соціально-економічний потенціал макрорегіонів України.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте обсяги виробництва продукції сільського господарства в порівняльних цінах 2005 року в макрорегіонах України в звітному році. Результати оформіть у вигляді таблиці. Зробіть відпо-відні висновки.

Таблиця 2.1

Валова продукція сільського господарства макрорегіонів України (у порівняльних цінах 2005 року, млн грн.)

Валова продукція	Центральний	Донецький	Західний	Придніпровський	Причорноморський	Харківський
Всього						
у тому числі:						
продукція рослинництва						
продукція тваринництва						

2. Порівняйте територіальний соціально-економічний потенціал макрорегіонів України в звітному році (табл. 2.2). Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2.2

Територіальний соціально-економічний потенціал макрорегіонів України за звітний рік

Показники	Макрорегіони					
	Центральний	Донецький	Західний	Придніпровський	Причорноморський	Харківський
Територія, тис. км ²						
Кількість населення, тис. осіб						
Щільність населення, осіб на 1 км ²						
Загальний приріст (скорочення) кількості населення, тис. осіб, у тому числі:						
міське						
сільське						

Продовження табл. 2.2

Валовий регіональний продукт у фактичних цінах, млн грн.						
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн.						
Індекс споживчих цін, %						
Індеси інвестицій в основний капітал, %						
Прямі іноземні інвестиції в регіони, млн дол. США						
Прямі іноземні інвестиції з регіонів в економіку країн світу, млн дол. США						
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн.						
Вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, од.						

3. Проаналізуйте структуру промислового виробництва макрорегіонів України в звітному році. Результати оформіть у вигляді таблиці. Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2.3

Структура промислового виробництва в макрорегіонах України, %

Галузі промисловості	Центральний	Донецький	Західний	Придніпровський	Причорноморський	Харківський
Всього						
Добувна промисловість						
Харчова промисловість						
Легка промисловість						
Деревообробна, целюлозна та будівельна промисловість						

Продовження табл. 2.3

Хімічна та нафтохімічна промисловість						
Виробництво мінеральної продукції						
Металургійне виробництво						
Машинобудування						
Паливно-енергетичний комплекс						

Рекомендована література

1. Артеменко В. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 90-97.
2. Данилишин Б.М., Хлобистов С.В. Стратегічна екологічна оцінка управлінських рішень щодо формування та реалізації регіональної політики // Екологічний вісник. – 2007. – № 5. – С. 24-25.
3. Довгий С.О., Трофімчук О.М. Інформаційно-аналітичні складові у сфері регіонального природокористування у регіонах України // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 6. – С. 174-179.
4. Драган О.І. Еколого-економічні проблеми розвитку України та шляхи їх вирішення // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – 38. – С. 3-6.
5. Дробишевська Т. Політика розвитку міст в Україні: ідеології і структура // Економіка України. – 2006. – № 8. – С. 48-52.
6. Другов О. Шляхи політико-економічного розвитку України // Економіст. – 2005. – № 10. – С. 26-29.
7. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія / О.М. Алімов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук та ін. – К., 2005. – 540 с.
8. Єременко І.Ф. Комплексна система формування нових громадян України – основа розвитку економіки держави // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 112-118.
9. Єрохін С.А. Фінансово-економічний механізм промислової політики // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал. – 2007. – № 3. – С. 52-56.

10. Каїра З.С. Розміщення виробничих сил: стратегія та практика: Навч. посіб. / З.С. Каїра, А.І. Омелянчук, О.С. Поважний. – Донецьк: Альфа-прес, 2006. – 320 с.
11. Леонтєва Г.Г. Економічна і соціальна географія України. Робочий зошит: Навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2004. – 136 с.
12. Леонтєва Г.Г. Лекції з економічної і соціальної географії України: Навчальний посібник. – Суми: Університетська книга, 2004. – 176 с.
13. Матвієнко П. Узагальнююча оцінка розвитку регіонів // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 26-35.
14. Мельник С.А. Демографічна ситуація в Україні: стан, головні проблеми та способи їх вирішення // Україна: Аспекти праці. – 2006. – № 4. – С. 22-26.
15. Підлісна О.А. Стан та перспективи розвитку регіонів України: методи оцінки ефективності територіальних утворень // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 114-116.
16. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2002. – 374 с.
17. Суперсон В.І. Моніторинг соціально-економічного стану регіонів України з позицій розвитку її інфраструктури // Статистика України. – 2005. – № 1. – С. 59-62.
18. Суховірський Б.І. Регіональна стратегія економічного розвитку України (теоретичні та прикладні основи геоекономіки): Монографія. – К.: КНЕУ, 2000. – 154 с.
19. Товстиженко О.В. Питання прискорення структурної перебудови промислового виробництва // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 34-38.
20. Товстиженко О.В. Структурна перебудова вітчизняного виробництва // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 5-8.
21. Федулова Л.І. Технологічна структура економіки України // Економіст. – 2008. – № 5. – С. 28-33.
22. Харазішвілі О. Оцінка ефективності соціально-економічного розвитку регіонів України // Економіка України. – 2007. – № 9. – С. 55-63.